

**“... ONLARLA OTURACAK,
YİYECEK VE YAĞLANACAK”**
... ušbat aklat u paššat ištīšunu

*İrfan ALBAYRAK**

ÖZET

Bilindiği üzere Kültepe tabletleri II. ve I-b yapı katından bulunanlar olmak üzere iki grupta sınıflandırılmaktadır. Bu güne kadar ele geçmiş I-b katı tabletlerinin sayısı II. kat belgelerine kıyasla oldukça azdır. I-b metinleri hem tablet formu hem de paleografik ve ortografik bakımdan II. kat belgelerine göre farklılık gösterirler. Bu belgelerde kullanılan çiviyazısı eskiye oranla oldukça sadeleşmiştir. Biz bu yazımızda Kültepe'nin I-b katından ele geçen bir tableti (Kt. 2001/k 325a,b), yukarıda sözünü ettiğimiz yönleriyle değerlendirip işledik. Aslında bir mahkeme kaydı olan bu belge, içeriği bakımından bir vasiyetname gibi de değerlendirilebilir. Çünkü, tablet Asurlu bir tüccarın ölümünden sonra, miras kalan evlerin nasıl pay edileceğini ve aile fertlerinin biri birlerine karşı sorumluluklarını konu almaktadır. Metinde ailenin rahibe kızı Ziki'nin, ailenin diğer bireylerine kıyasla ön plana çıkarıldığı ve onun haklarının özellikle kayıt altına alındığı dikkati çekmektedir. Bir başka önemli konu da, aile bireyleri arasında yerli halktan insanların da bulunması ve yerel kralın Asurlu bir tüccarın miras davasına dolaylı olarak müdahil olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Kültepe, I-b Tabletleri, Miras, arhalum, Eski Asur

* Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sumeroloji Anabilim Dalı,
e-mail: albayrak@humanity.ankara.edu.tr

ABSTRACT

**... She will live, eat and be anointed with them
... ušbat aklat u paššat ištīšunu**

Kültepe tablets are classified in two groups as the level II and I-b. The number of I-b level discovered up to now, is comparatively smaller than IIInd level documents. I-b texts both in terms of tablet form and in terms of paleografic and ortografic show difference with IIInd level documents. The cunéiform used in these documents is much more simplified than earlier ones. In this article we have tried to evaluate and work on a tablet situated in I-b level of Kültepe in a manner discussed above. This text, which is actually a record of court, can also be considered as a will. For, the tablet deals with issues such as how to divide the houses among the members of the families and their responsibilities to each other after the death of an Assyrian merchant. In the text, the fact that the daughter of the family, Ziki, a nun, has a unique place in the family and the fact that her rights are registered attracts our attention. Other important issues are; the presence of local people among the family members and the interference of a local king into the will testament of an Assyrian merchant in a indirect way.

Keywords: Kültepe, I-B Texts, Inheritance, arhalum, Old Assyrian

Bugünkü bilgilerimize göre, Anadolu M.Ö. II. bin yıl başlarında, Asur Ticaret Kolonileri Dönemi olarak adlandırılan ve yaklaşık 200 yıl devam ettiği tahmin edilen dönemde yazılı devre girmiştir.¹ Bu dönemi, verdiği arkeolojik ve filolojik buluntularla temsil eden en önemli merkez Kültepe-Kaniş'tir. Burada yapılan kazılarda, dört yapı katı ortaya çıkarılmış, bunlardan III-IV. katlarda çiviyazılı belgeye rastlanmamıştır². Tabletlerin büyük çoğunluğu, II. tabakadan ele geçmiş ve bu tabakanın ardından, ticaretin kısa bir dönem kesintiye uğradığı veya zayıfladığı bir süreçten sonra, I. katın ilk yarısını temsil eden I-b yapı katında da çiviyazılı belgeler açığa çıkarılmıştır.

¹ Devrin kronolojisi hakkında yapılan son çalışma için bkz. Veenhof: 2003: 38vd.

² Özgüç T. - Özgüç N: 1953 XI-XII; Özgüç T: 1959, 1vd.

I-b tabletlerinin sayıları II. tabaka tabletlerine göre oldukça az ve büyük çoğunluğu henüz yayınlanmamıştır. İlk olarak K. Balkan, I-b tabletlerini Alishar, Boğazköy ve II. kattan ele geçen Kültepe metinleri ile karşılaştıran bir çalışma yapmıştır.³ Değişik yerlerde yayınlanan münferit bazı metinler dışında, bu tabakaya âit tabletler üzerinde en çok meslektaşımız V. Donbaz durmuş ve bir kaç grup I-b katı tabletini yazılarına konu ederek, bu dönemi çeşitli yönleriyle yansıtmaya çalışmıştır.⁴ Son yıllarda ortaya çıkarılan tablet arşivleri sayesinde I-b tabletlerinin sayılarında önemli artışlar olmuş, dolayısıyla I-b tabletlerini, özellikle paleografi ve ortografi yönünden değerlendiren geniş bir çalışma yapma ihtiyacı doğmuştur. Burada işlediğimiz belge, I-b tabletlerini sözünü ettiğimiz yönleriyle incelemek üzere, hâli hazırda Prof. K. Hecker ile yürüttüğümüz bir projenin parçasıdır.⁵

Son yıllarda tespit edilen *līmum* listeleri, daha çok Kaniš kārūm'unun erken safhalarını kapsamaktadır. 5. Uluslararası Hititoloji Kongresinde haberdar olduğumuz,⁶ I-b dönemi *līmum*'larını da içeren yeni bir *līmum* listesinin ele geçmiş olması, dönemin kronolojisinin tespit edilmesi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu listede adı kayıtlı olan *līmum*'ların çoğu I-b dönemine yerleştirileceğinden, bu devrin uzunluğu artacak, bir başka deyişle *līmum*'ların sayıları yükseldikçe, I-b döneminin sonu ile Eski Hitit Çağı arasındaki zaman aralığı kısılacaktır.

I-b ve II. kat tabakalarından çıkarılan belgeler arasında, dikkati çeken ilk fark I-b tabletlerinin genellikle dikdörtgen formlu ve siyah renkli olmalarıdır. Tabletlerin paleografi ve ortografisine gelince; Kültepe'de Eski Asur yazı formunu en iyi II. tabaka belgeleri yansıtmaktadır. I-b katı tabletleri ise, tipik Eski Asur yazı formundan Eski ve hatta orta Babil duktusuna doğru yakınlaşmış, yani işaretler eski formlarına göre daha sadeleşmiştir.⁷ Bu değişimin nedeni, çivi yazısındaki doğal gelişme sürecinden daha çok, II. tabakanın sonu ile I-b katı başlangıcı arasına rastlayan, yukarıda değindiğimiz, ticaretin

³ Balkan 1955: 2vd.

⁴ Donbaz 1989: 75-98; 1993: 131-154.

⁵ I-b tabletleri üzerine yaptığımız çalışmalar hâlen, Alexander von Humboldt vakfının sağladığı özel bir araştırma bursu ile Münster Üniversitesinden Prof. Dr. Karl Hecker ile yürütülmektedir.

⁶ 2001 yılı kazılarında ele geçen bu yeni *līmum* listesi C. Günbatı tarafından 5. Uluslararası Hititoloji Kongresinde tanıtılmıştır.

⁷ Sadeleştirilerek yazılmış bu işaretlere örnek olarak, ilişikte resimlerini verdiğimiz metinde geçen *an, tām, ki, el, ma, ha, MÍ, NIN, DINGIR* işaretlerine özellikle dikkat çekmek istiyoruz.

kesildiği veya biraz gerilediği süreçte ortaya çıkan, siyasî ve sosyal olaylar olmalıdır. Tahmin edileceği üzere, Kültepe'ye ilk gelen kâtipler Asur'daki okullarda yetişmişler ve öğrendikleri yazı üslup ve karakterini Anadolu'ya taşımışlardı. Bu sebepten, II. tabaka tabletleri kendi aralarında paleografi ve ortografi bakımından büyük farklılıklar göstermezlerken, I-b dönemi belgelerinde bu türden değişikliklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu farklılıklar, Kültepe'ye bu dönemde, Asur okullarının dışındaki bölgelerde yetişmiş kâtiplerin gelmiş olabileceğini düşündürmektedir. Zaten I-b dönemi metinlerinde, artık Eski Asurlular dışındaki etnik grupların günlük hayatta daha etkin bir şekilde yer almaya başladıkları dikkati çekmektedir. Herhalde, I-b ile II. tabaka arasına rastlayan, yukarıda sözünü ettiğimiz Asur-Anadolu ilişkilerindeki gerileme, hem Anadolu'daki bazı etnik gruplar, hem de Anadolu'ya komşu bölgelerdeki tüccarlar tarafından iyi değerlendirilmiştir.⁸

Burada işlediğimiz Kt. 2001/k 325a(b)⁹ zarflı tablet, Kültepe'de 2001 yılı kazı sezonunda *kârûm*un I-b tabakasında yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılmıştır. Hangi tüccarın arşivine âit olduğunu, 2001 yılı arşivinin diğer belgelerini yayınlama hakkı bize âit olmadığından maalesef bilemiyoruz ancak, C. Günbattı'nın V. Uluslararası Hititoloji Kongresinde tanıttığı, Harsamna şehri kralı Hurmeli'ye yazılmış tarihi bir mektup, yeni bir *lîmum* listesi ve diğer mühim bir kaç belge ile aynı arşivden bulunmuş olması, bu metnin de önemli bir arşive âit olduğunu göstermektedir.

Belgenin zarfı büyük oranda kırık ve eksiktir. Kırık kısımlar tablettten faydalanarak kısmen tamamlanabilmektedir. Zarfın tamamladığımız ilk beş satırında geçen isimlerden önce, KİŞİB yazılıp yazılmadığını kesin olarak bilmediğimizden, bu kısmı tabletteki bölümü aynen aktararak tamamladık. Damga mühür zarfın hemen hemen tam ortasına gelecek şekilde basılmıştır. Bilindiği üzere

⁸ Eski Asurlu tüccarlar dışında, başka bölgelerden de Anadolu'ya tüccarlar geldiğini ve bu gruplar arasında Anadolu pazarını kaptırmamak için kıyasıya bir mücadele yaşandığı hakkında Kt. n/k 794 (Çeçen - Hecker 1995: 31-41) metni önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca, Kt. k/k 4 (Hecker 1991: 53-63) belgesi de Anadolu'ya Asur ticaret Kolonileri Çağında Suriye bölgesinden tüccarların geldiğine işaret etmektedir.

⁹ Belge Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi kayıtlarında (I-143-01) env. numarasıyla, tek parça bir eser olarak gözükmektedir. Biz metni işlerken, "z." kısaltmasıyla zarfı (Kt. 2001/k 325a) ve "t." kısaltmasıyla tableti (Kt. 2001/k 325b) ifade edeceğiz. Ayrıca, kendi çalıştığı arşivden bir belgeyi Hocamız Tahsin Özgüç'ün de bilgisi dahilinde yayınlamama izin veren Hocam C. Günbattı'ya teşekkür ediyorum.

damga mühür, daha çok yerel makamlar tarafından düzenlenmiş I-b tabletlerinde kullanılmıştır. Oysa Kt. 2001/k 325a (b) belgesinde, Asurlu bir tüccarın mirası ile ilgili olmasına rağmen, hem üzerinde fil motifi olan bir damga mühür, hem de biri birlerinden farklı bir kaç silindir mühür baskısı bulunmaktadır. Bir başka deyişle, belge, nasıl içerik olarak yerli ve Asurlu kimselerden etnik olarak karışmış bir aile yapısını yansıtıyorsa, aynı durumu tabletin hem silindir hem de damga mühürle mühürlenmiş olması anlayışında da görüyoruz.

Belge bir mahkeme kaydı olarak düzenlenmiştir. Mahkeme kayıtları için tipik olan, ilgili *kārum* veya *wabartum* adının metin sonunda zikredilmesi üslubu, bu metinde söz konusu değildir ancak, *limum* tarihlemesi yapılmıştır. Belgede, Şalim-Aşşur’un, ikisi kız (rahibe Ziki ve Harşumelka), dördü erkek (Şamaş-bāni, Amur-Istar, Sumī-Aşşur, Aşşur-şamšī) olmak üzere, toplam altı çocuğunun adı geçmektedir. Bunlara ilaveten, Harşumelka’nın eşi olduğu kaydedilen ve Mada şehriden geldiği belirtilen Hamala da davaya iştirak edenlerdendir. Belge bir vasiyetnâme değildir fakat, Şalim-Aşşur muhtemelen bir vasiyetnâme hazırlamadan öldüğü için, mirasın hukuken paylaşımını sağlamak üzere düzenlenmiş bir mahkeme kayıdır. Metinde özellikle rahibe Ziki’nin, dört erkek kardeşi ve kız kardeşi Harşumelka ile eniştesi Hamala karşısında, babaları Şalim-Aşşur’dan geriye kalan ev ve değerli eşyalar üzerindeki hakları dile getirilmektedir. Tipik bir yerli bayan adı olduğu *-elka*, *-alka* eklerinden¹⁰ anlaşılan Harşumelka’nın, Şalim-Aşşur’un kızı olarak kaydedilmesi, Şalim-Aşşur’un Anadolu’lu bir eşi olduğu ve kızına bu yüzden yerli bir isim verdiği şeklinde yorumlanabilir.¹¹

Metnimizdeki en önemli kişi, Şalim-Aşşur’un kızlarından biri olan ve tablette DINGİR.NIN “rahibe” tanımlamasıyla kaydedilen Ziki’dir.¹² Bu ismi ve metinde şahit olarak kaydedilen Şarru-Su’in’in

¹⁰ Bu eklerin Anadolu dillerine âit oldukları hakkında ve diğer bazı örnekler için bkz. Bilgiç 1954: 15vd.

¹¹ Asurlu tüccarların kimi zaman, Asur’daki eşlerinden (*aşşatum*) başka Anadolu’da ikinci bir eş (*amtum*) aldıkları bilinmektedir. Metinde Şalim-Aşşur’un Asurlu veya Anadolu’lu ya da her iki kesimden eşleri olup olmadığı hakkında bir bilgi bulunmamaktadır fakat, hem kızının yerli isim (Harşumelka) taşıması, hem de bu kızının yerli bir şahısla (Hamala) evli olması, onun Anadolu’lu bir eşi olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

¹² Kültepe metinlerinde NIN.DINGİR (bu met. DINGİR.NIN) ideogramıyla veya *gubabtum* şeklinde fonetik olarak yazılan, evlenmemiş kız çocuklarının miras haklarının özellikle kayıt altına alındığı gözlemlenmektedir. Örneğin, bir vasiyetnâme belgesi olan ICK I, 12’de, vasiyetnâme’nin sahibi İl-bāni’nin, rahibe (*gubabtum*) kızı Ahātum’un haklarını özellikle belirlediği, yine bir başka

oğlu Şu-Rama (st.56) adını, birlikte geçtikleri KBo IX, 6 numaralı metinden de tanımaktayız, ancak aynı kimseler olup olmadıkları şüphelidir. Bizim metnimize göre, bir bayan olan Ziki'nin, KBo IX, 6'da bayan veya erkek olduğuna işaret edecek herhangi bir bilgi yoktur. Metnin z.12-16., t.15-19. satırları arasında, rahibe Ziki'nin barınma, beslenme ve yağlanma (parfümlenme) ihtiyaçlarının Hamala ve Harşumelka tarafından karşılanacağı *ušbat aklat u paššat iştişumu* "Onlarla oturacak, yiyecek ve yağlanacaktır" ifadesinden anlaşılmaktadır. St.19-30'daki ifadelerden, kötü muameleye mâruz kalması veya eve ikinci bir *arhalum* girmesi halinde, Ziki'nin öncelikle sahip olduğu mücevherleri ve babasından kalan altından tanrı figürü ile birkaç hizmetçi ve evde kendisine âit ne varsa alıp kardeşlerinin yanına gidebileceği belirtilmektedir. Bu satırlardan, Ziki'nin Hamala ve Harşumelka ile birlikte yaşamaya mecbur olmadığı anlaşılmaktadır. Belgenin geneline bakıldığında da Ziki'nin haklarının özellikle kayıt altına alınıp korunduğu gözlenmektedir. Tablet'in 45-50. satırları arasında Şalim-Aşşur'a âit çeşitli belgelerin, ancak Ziki öldükten sonra Hamala tarafından Şalim-Aşşur'un oğullarına serbest bırakılacağına zikredilmesi, Şalim-Aşşur'un belgelerini rahibe Ziki'nin muhafaza ettiğini göstermektedir. Şalim-Aşşur'un oğullarının miras paylaşımında bu kadar geri planda olmaları doğrusu şaşırtıcıdır.¹³ Acaba, Şalim-Aşşur hayattayken oğullarını mirasından men mi etmişti?¹⁴

vasiyetnâme (RA 60, 132) belgesinde de, *gubabtum* olduğu belirtilmesi de Adad-bâni'nin kızının miras haklarının detaylı olarak kaydedildiğini görüyoruz. Kt. o/k 197 a,c (Albayrak 2000: 1-16) kazı env. numaralı, Asurlu tüccar Agua'ya âit vasiyetnâmede de, Agua'nın belki yerli eşi olabileceğini söylediğimiz, ama belki de kızı olması daha muhtemel, Abşalim isimli bayanın da miras haklarının, ilgili metinde dikkatle korunduğu, hatta erkek kardeşlerine göre, onun haklarının daha öne çıkarıldığı dikkat çekmektedir.

¹³ Metinde adlarıyla kaydedilen Şalim-Aşşur'un dört oğlunun, mirastan çok az pay alacakları şu ifadelerle belirtilmektedir: ³⁵*É^{bc-tam} şa-ah-ra-am É / ša ki-di* ³¹[a]t-hu-ú i-lá-qé-ú-ma "Erkek kardeşler dış bölgedeki küçük evi alacaklar". Ayrıca Şalim-Aşşur'un oğullarının, kız kardeşleri Ziki'nin Hamala ve Harşumelka'nın yanında yaşamaktan vazgeçmesi halinde, ona kumaş ve gümüş yardımında bulunacaklarının belirtilmesi (st.36-43) dikkat çekicidir. Asurlu bir tüccara ait mirasın paylaşımında, erkek çocukların bu kadar geri planda olmaları şaşırtıcıdır.

¹⁴ Asurlu tüccarların çocuklarından bazılarını çeşitli sebeplerle miraslarından men edebildiklerini biliyoruz. Örneğin Kt. o/k 197a,c (Albayrak 2000: 1-16) belgesinde, Agua'nın oğlu Abî-ili'nin 10 mina gümüş ödemesi halinde, kardeşleri gibi mirasa dâhil olabileceği, aksi taktirde mirastan çıkarıldığı şu ifadelerle belirtilmektedir: ³⁹*A-bi-i-lí šu-ma 10 ma-na* ⁴⁰KÜ.BABBAR *i-ša-qal* ⁴¹*qá-di a-hi-šu-ma / i-zu-az šu-ma 10 ma-na* ⁴²KÜ.BABBAR *lá iš-qúl / na-si-ih* "Abî-ili eğer 10 mina gümüşü tartarsa, kardeşleriyle birlikte (mirası) paylaşacak. Eğer 10 mina gümüşü tartmazsa, (mirastan) çıkarılmıştır"

Metnin 10-13. satırlarında geçen “Kaniş kralının kendi lütfu ile Mada’lı Hamala’ya verdiği Şalim-Aşşur’un büyük evi, Hamala için duracak”¹⁵ ifadesi, bizzat Kaniş kralının kararıyla, Şalim-Aşşur’a âit büyük evin (*bētam* GAL) Hamala’ya verildiğini göstermektedir. Böyle bir ayrıcalığın niçin Hamala için yapıldığına gelince; bu konuda metinde açık bir bilgi bulunmamakla birlikte, Şalim-Aşşur hayattayken damadı Hamala’ya borçlanıp ödeyemeden ölmüş, Hamala bu alacağına karşılık büyük evi alma hakkına sahip olmuş olabilir veya söz konusu evi Kaniş kralı Hamala’ya önceden vermiş, Hamala da Şalim-Aşşur kayın pederi olduğu için onun kullanımına açmış olabilir.

Bildiğimiz kadarıyla, Asurlu bir tüccarın miras paylaşımı hakkındaki bir davaya, Kaniş kralının da herhangi bir şekilde müdahale ettiğini gösteren başka bir metin yoktur. Kaniş kralının böyle bir davaya iştirak etmesi, Hamala’nın yerli ve önemli bir kimse olması ile ilişkili olabilir ancak, sebebi ne olursa olsun, Asurlu bir tüccarın miras davasına, yerel kralın müdahil olması, aceba I-b döneminde Kaniş’teki Asur kurumlarının idarî etkinliklerinin azlığıyla ilgili olup olmadığı sorusunu akla getiriyor. Doğal olarak, Asurlu bir tüccarın miras davasının kârum mahkemesinde ele alınması beklenirdi.

Metinde geçen Hamala, Harşumelka, Sulmu-ša-Aşşur, Uşher, Dakū, Wadū şahıs adlarına Kültepe belgelerinde ilk defa rastlamaktayız. Bu isimlerden Harşumelka’yı Alişar’dan ele geçen zarflı bir *iqqāti* belgesinden de tanımaktayız.¹⁶ Orada isimleri sayılan ve Amkuwa şehrinde buldukları belirtilen altı kişiden biri *Ha-ar-šu-ma-al-ga* adını taşımaktadır. Aynı kimseler olup olmadığı hakkında kesin bir şey söyleyemiyoruz ancak, çok seyrek geçen bir şahıs adı olması ve metnin 14-15. satırlarındaki “(Hamala) Harşumelka’yı alıp getirecek” ifadesiyle, eğer Harşumelka’nın Kaniş’in dışında bir şehirde olduğu kastediliyorsa, bu yerin Amkuwa, bu iki şahıs adının da aynı kimseye âit olduğu varsayılabilir.

Tablette konunun işleniş sırası şöyledir:

- St. 1-6) Davaya taraf olanların adları,
 St. 6-8) Tarafların kendi istekleriyle bu davayı başlattıklarına dâir şahitlerin yaptıkları açıklamalar (..... *ina migrātīšunu*),

¹⁵ 9) ^Ē*be-tām* GAL / <ša> Šál-lim-A-šū[r] ¹⁰⁾ša ru-ba-um Kà-ni-šī-i-um ¹¹⁾qá-dum du-um-qí-šu a-na ¹²⁾Ha-ma-lá Ma-da-i-um i-dī-nu ¹³⁾a-na Ha-ma-lá-ma i-za-az

¹⁶ Gelb 1935: 49, A-1, B-6.

- St. 9-13) Kaniş kralının özel bir kararı ile, Şalim-Aşşur'un büyük evinin, ailenin eniştesi olan Hamala'ya bırakılması,
- St. 14-19) Şalim-Aşşur'un Hamala ile evli kızı Harşumelka'nın eve getirileceği ve rahibe Ziki'nin onlarla birlikte yaşayacağını kayıt altına alınması,
- St. 19-30) Rahibe Ziki'ye kötü davranılması halinde, babasından kalan değerli eşyalar ve diğer özel eşyalarıyla evden ayrılıp erkek kardeşlerine gidebileceği,
- St. 30-36) Erkek kardeşlerin istedikleri yere gidebilecekleri, *arhalum*'a itiraz edemeyecekleri, ancak dış bölgedeki küçük evi alacakları,
- St. 36-43) Erkek kardeşlerin rahibe Ziki'ye karşı ekonomik sorumlulukları,
- St. 43-50) Rahibe Ziki'nin ölümünden sonra, Şalim-Aşşur' ait belge ve kayıtların, Hamala tarafından Şalim-Aşşur'un oğullarına verileceği,
- St. 51-54) Şalim-Aşşur'un borçları konusunda Hamala'nın her hangi bir sorumluluğunun olmadığı hakkında,
- St. 54-58) Belgenin tarihlemesi ve katılan şahitler.

Zarf Kt. 2001/k 325/a

- öy. 1 [*Ha-ma-lá Ma-da-i-um*]
[^dUTU-*ba-ni A-mur-Ištar*]
[*Šu-ma-A-šur ú A-šur-^dUTU^ši*]
[DUMU^ú *Šál-lim-A-šur*]
- 5 [*ú Zi-ki DU*]MU.M[*Í Šál-lim-A-šur DINGIR.NIN*]
i-na mi-ig-r[a-ti-šu-nu]
iš-bu-tù-ni-a-t[í-ma a-na É Šál-lim-A-šur]
né-ru-ub-ma a-[]
É^{be-tum} GAL [*ša*] [Šál¹-¹lim¹-[A-šur]
- 10 [*š*]a *Ha-ma-lá [Ma]-¹da¹-i-[im ú]* = *Ha-ar-šu-me-e[l-kà]*
(SİLİNDİR MÜHÜR BASKISI A)
a-ši-ti-šu Zi-ki DINGIR.NIN DUMU.MÍ
a.k. *Šál-lim-A-šur ki-ma um-mi-šu*
(SİLİNDİR MÜHÜR BASKISI B)
[*š*]a *Ha-ma-lá ú a-ši-ti-šu*
[*u*]š-*ba-at ak-lá-at*
(SİLİNDİR MÜHÜR BASKISI C)

- ay. 15 *ú pá-ša-at iš-tí-šu-nu-ma šu-m[a]*
Ha-ma-lá ú a-ša-sú Zi-ki ú-lá-mu-nu
ú-lu ar-ha-lüm ša-num e-ra-áb
 DINGIR^{li} ša KÙ.GI ša Šál-lim-A-šùr
a-bi₄-ša šu-ku-ta-ša i-na 3 šú-h[a-re]
- 20 *mu-uš-té-bi₄-lí 1 šú-ha-ra-am dan-[nam]*
 「1」 GEMÉ 1 ANŠE *ú mì-ma ũ-nu-ut qá-tí-[ša]*
[Ha-m]a-「lá」 a-na Zi-ki
[i-da-ši]-ma a-sé-er
[a-he-e-ša t]ũ-sí^dUTU-ba-「ní」
- 25 *[A-mur-Ištar Šu-ma-A-šùr] ũ A-šùr-^d[UTU^š]*
[DUMU^ú Šál-lim-A-šùr e-lu-t]um šu-[nu]
[a-šar li-bi-šu-nu i-lu-ku]
 (Kırık)
- s.k. [*Šál-lim-A]-šùr tup-[pu]*
 (Devamı kırık)

Tercüme:¹⁻⁸⁾[Mada’lı Hamala, Šalim-Aššur’un oğulları Šamaš-bāni, Amur-Ištar, Šumī-Aššur ve Aššur-šamšī ve kızları rahibe Ziki] kendi rızalarıyla bizi (şahit) olarak tuttular ve biz Šalim-Aššur’un evine girdik: ⁹⁻¹¹⁾Šalim-[Aššur]’un büyük evi Mada’lı Hamala ve onun karısı Haršumelka’nındır. ¹²⁻¹⁶⁾Šalim-Aššur’un kızı rahibe Ziki onun annesi gibi, onlarla oturacak, beslenecek ve yağlanacak (parfümlenecek). ¹⁶⁻²⁵⁾Eğer Hamala ve karısı Ziki’ye kötü davranırlarsa veya ikinci bir *arhalum* eve girerse; babası Šalim-Aššur’un altından tanrı (figürünü), mücevherlerini (ve) *taşıyabilen* üç hizmetçiden, 1 güçlü erkek hizmetçiyi, 1 bayan hizmetçiyi, 1 eşiği ve onun hissesi olan bütün eşyayı Hamala Ziki’ye verecek ve (Ziki) [kardeşlerine] gidecek. ²⁵⁻²⁷⁾[Šamaš-bāni, Amur-Ištar, Šumī-Aššur] ve Aššur-šamšī (hukuken) [temizler]. On[lar istedikleri yere gidecekler]. [Kırık satırlar] ^{x+28)}[Šalim-Aš]šur mek[tuplar Devamı kırık].

Tablet Kt. 2001/k 325b

- öy.1 *Ha-ma-lá Ma-da-i-um*
^dUTU-ba-ni *A-mur-Ištar*
Šu-ma-A-šùr ũ A-šùr-^dUTU^š
 DUMU^ú *Šál-lim-A-šùr*
- 5 *ú Zi-ki DUMU.MÍ / Šál-lim-A-šùr*
 DINGIR.NIN *i-na mì-ig-ra-tí-šu-nu*

- iš-bu-tù-ni-a-ti-ma a-na*
 É / Šál-lim-A-šùr n[ē]-ru-ub-ma
 É^{be-tám} GAL / <ša> Šál-lim-A-šù[r]
- 10 *ša ru-ba-um Kà-ni-ši-i-um*
qá-dum du-um-qí-šu a-na
Ha-ma-lá Ma-da-i-um i-dí-nu
a-na Ha-ma-lá-ma i-za-az
Ha-ar-šu-me-el-kà DU[MU.M]Í Šál-lim-A-šùr
- 15 *i-ta-ru Zi-ki DUMU.MÍ Šál-lim-A-šùr*
 DINGIR.NIN *ki-ma um-mì-[šu s]a Ha-ma-lá*
ú a-ši-[t]i-šu uš-b[a-a]t
a[k]-lá-at ú pá-ša-a[t]
iš-t[í]-šu-nu šu-ma Ha-ma-lá
- 20 *ú a-ša-sú Zi-ki ú-lá-mu-nu*
ú-lu ar-ha-lúm ša-num
- k. *a-na É^{be-tím} e-ra-áb*
 DINGIR^{ti} *ša KÙ.GI*
ša a-bi₄-ša šu-ku-ta-ša
- ay. 25 *i-na 3 šú-ha-re mu-uš-té-bi₄-li*
 1 *šú-ha-ra-<am> 1 GEMÉ 1 ANŠE*
ú mì-ma ú-nu-ut qá-ti-ša
i-na É / a-bi₄-ša Ha-ma-lá
i-da-ši-ma a-šé-er a-he-e-ša
- 30 *tù-si^d UTU-ba-ni A-mur-Ištar*
Šu-ma-A-šùr ú A-šùr-^dUTU^{si}
 DUMU^ú *Šál-lim-A-šùr e-lu-tum šu-nu*
a-šar li-bi₄-šu-nu i-lu-ku MAŠ / BAR ŠU
a-na ar-ha-lim lá ta-hu-ú
- 35 *É^{be-tám} ša-aḥ-ra-am É / ša ki-dí*
[a]t-hu-ú i-lá-qé-ú-ma MU.3.ŠĒ
 1 *šú-ba-tám 1 ší-it-ra-am*
a-na Zi-ki a-ha-ti-šu-nu i-ta-na-dí-nu
iš-tù MU.3.ŠĒ i-ma-lu-ú-ni
- 40 *šú-ba-tám ú ší-it-ra-am*
ú-ḫa-bu-ú-ma 1/3 ma-na KÙ.BABBAR
ša-na-sú-ma a-na Zi-ki a-ha-ti-šu-nu
i-ta-na-dí-nu ur-kà-at
Zi-ki a-[ha]-ti-šu-nu DINGIR.NIN

- 45 ^dUTU-*ba-ni A-mur-Ištar*
Šu-ma-A-šūr ú A-šūr-^dUTU^{fi}
DUMU^ú Šál-lim-A-šūr
lu tup-pu ú ta-ah-sí-sá-tum
lu da-na-tù ša¹ / Šál-lim-A-šūr
- k. 50 *a-bi₄-šu-nu Ha-ma-lá ú-šar-šu-nu-ti*
a-na hu-bu-lim ša Šál-lim-A-šūr
DUMU[?] Puzur₄[?]-A-šūr
i-dí-na-tí-šu-nu
- s.k. *Ha-ma-lá lá ta-hu-ú ITU.KAM ša ke-na-tim li-mu-um*
 55 *ša qá-tí A-hi-a-a DUMU A-du-[n]a-a IGI Šu-ul-mu-ša-A-šūr*
DUMU Da-da-a IGI A-zi-ri-im DUMU Ku-ra-r[a]
IGI Šu-ra-ma= DUMU Ša-ru-Sú-in
IGI Šu-Iš-ha-ra DUMU Uš-he-er IGI Lá-qé-ep
DUMU Šu-Ištar = IGI Da-ku-ú
IGI Wa-du-ú

Tercüme: ¹⁻⁷⁾Mada'lı Hamala, Šalim-Aššur'un oğulları Šamaš-bāni, Amur-Ištar, Šumī-Aššur, Aššur-šamšī ve Šalim-Aššur'un kızı rahibe Ziki kendi rızalarıyla bizi (şahit) tuttular ve ⁷⁻⁸⁾Šalim-Aššur'un evine girdik: ⁹⁻¹³⁾Kaniš kralının kendi lütfu ile Mada'lı Hamala'ya verdiği Šalim-Aššur'un büyük evi, Hamala için duracak. ¹⁵⁾Šalim-Aššur'un kızı Haršumelka'yı (Hamala) alıp getirecek. ¹⁵⁻¹⁹⁾Šalim-Aššur'un kızı rahibe Ziki Hamala ve karısıyla birlikte onun (Hamala'nın) annesi gibi, onlarla oturacak, yiyecek ve yağlanacak (parfümlenecek). ¹⁹⁻²²⁾Eğer Hamala ve karısı Ziki'ye kötü davranırlarsa veya ikinci bir *arhalum* eve girerse: ²³⁻²⁶⁾babası Šalim-Aššur'un altından tanrı (figürünü), mücevherlerini, üç *taşıyabilen* hizmetçiden 1 erkek hizmetçiyi, 1 bayan hizmetçiyi, 1 eşeği ve ²⁷⁻³⁰⁾babasının evinde onun hissesi olan bütün eşyayı Hamala ona (Ziki'ye) verecek ve (Ziki) kardeşlerine gidecek. ³⁰⁻³²⁾Šalim-Aššur'un oğulları Šamaš-bāni, Amur-Ištar, Šumī-Aššur, Aššur-šamšī (hukuken) temizler. ³²⁻³³⁾Onlar istedikleri yere gidecekler. ³⁴⁾*arhalum*'a yaklaşmayacaklar. ³⁵⁻³⁶⁾Erkek kardeşler dış bölgedeki küçük evi alacaklar ve ³⁶⁻³⁸⁾3 yıl boyunca 1 *šubatum*-kumaşını, 1 *šitrum*-kumaşını kız kardeşleri Ziki'ye verecekler. ³⁹⁻⁴³⁾3 yıl dolduktan sonra *šubatum* (ve) *šitrum* kumaşını bırakıp, (bunun yerine) yıllık 1/3 mina gümüş kız kardeşleri Ziki'ye verecekler. ⁴³⁻⁵⁰⁾Kız kardeşleri rahibe Ziki öldükten sonra Šalim-Aššur'un oğulları Šamaš-bāni, Amur-Ištar,

Šumī-Aššur ve Aššur-šamšī, Šalim-Aššur'a âit, hem mektup ve kayıtları hem de, hâlâ geçerli (belgeleri) Hamala onlara (oğullarına) serbest bırakacak.⁵¹⁻⁵⁴⁾ *Puzur*?-Aššur'un oğlu? Šalim-Aššur'un borcu için onların davalarında Hamala yaklaşmayacak (ilgili değildir).⁵⁴⁻⁵⁵⁾ Kēnātum ayı, Adunaya'nın oğlu Ahiya'dan sonraki yıl.⁵⁵⁻⁵⁸⁾ Dadaya'nın oğlu Šulmu-ša-Aššur'un huzurunda, Kurara'nın oğlu Azīrum'un huzurunda, Šarru-Su'in'in oğlu Šu-Rama'nın huzurunda, Ušher'in oğlu Šu-Išhara'nın huzurunda, Šu-Ištar'ın oğlu Lā-qēp'in huzurunda, Dakū'nun huzurunda, Wadū'nun huzurunda.

Açıklamalar:

St. t.5) *Šál-lim-A-šūr* şahıs adının yazımına dikkat çekmek istiyoruz. Zarf ve tablette çeşili defalar geçen bu isim, Eski Asur yazım üslubuna göre *Šā-lim-A-šūr* veya *Šál-ma-A-šūr* şeklinde yazılması beklenirdi. Gereksiz olarak çift yazılan sessiz harf örnekleri için bak. Hecker 1968: (GKT) § 32 d.

St. z.8) Bir kısmı kırık olan bu satırda, tabletin 10-12. satırları arasında, Šalim-Aššur'a âit büyük evin Kaniš kralı tarafından Hamala'ya verildiğini açıklayan; *a-[ma-lá a-wa-at ru-ba-im Kâ-ni-šî-i-im]* şeklinde bir ifade olabileceği tahmin edilebilir.

St. z.1,10; t.1,12) *Ma-da-i-um*: Bu yer adı, daha önceden Eisser-Lewy 1935: 79 (325^a Tübingen 2)'de; ⁹⁾*i-Ma-ta* "Mata (şehrin)de" ve ¹²⁾*[lu]p-pá-am ša Ma-ta* "Mata (şehrinin) tableti" şeklinde geçmiştir.¹⁷ Bizim metnimizde, şehrin adı aidiyet eki (nisbe) ile kaydedilmiş ve yazımda *ta* sesi *da* işaretini karşılamak üzere kullanılmıştır.¹⁸ Bu yer adı, büyük olasılıkla, KBo IV 10 öy.30'da: ^{URU}*Ma-ta-aš* ve Otten 1998:12 (I 57)'de: ^{URU}*Ma-a-ta-a-aš* şeklinde kaydedilen Hititçe yer ismi ile aynıdır. Lokalizasyonuna yönelik metnimizde herhangi bir bilgi bulunmayan bu yer için Del Monte - Tischler 1978: 265'de "Hulaya nehri ülkesinin sınır şehri" denilmektedir.

St. z.[5],12; t.6,16,44) Bu satırlarda geçen DINGIR.NIN ideogramının NIN.DINGIR yerine yazıldığını düşünüyoruz. Kültepe metinlerinde ideografik olarak yazılmış bir kelimenin, işaret yerlerinin değiştirilerek yazıldığı az sayıda örnek vardır. Bunlardan biri

¹⁷ Nashef 1991: 84.

¹⁸ *da* ve *ta* işaretlerinin kullanımı için bkz. Hecker 2001: 173-179.

[^{na}GÌ]N.ZA şeklinde, Lapislazuli ideogramının ^{na}ZA.GÌN yerine yazıldığı Prag-Met. 489, 30¹⁹ metnidir. Bir çok devre âit belgede rastlayabileceğimiz ZU.EN “Sin” tanrı ideogramının EN.ZU şeklinde yazılması veya AB.ZU yerine ZU.AB yazılışları da diğer örneklerdir. Benzer bir yazımı burada belgedeki en önemli şahsiyet olan bayan Ziki’nin mesleğini ve statüsünü ifade eden DINGIR.NIN yazılışında görmekteyiz. Bu ideogram aslında NIN.DINGIR “rahibe” kelimesi yerine yazılmıştır. NIN.DINGIR ideogramı Kültepe metinlerinde daha çok miras paylaşımı ile ilgili belgelerde karşımıza çıkmaktadır.

St. z.13; t.16) *ki-ma um-mi-šu* “onun annesi gibi” ifadesinde -*šu* 3. tk. şahıs iyelik zamiri Hamala’yı işaret etmektedir. Dolayısıyla, Hamala’nın kendi annesinin de söz konusu evde yaşayacağı anlaşılmaktadır.

St. z.18: t.21,34) Bu satırlarda geçen ve Asirioloji sahasında anlamı tartışmalı olan *arhalum* kelimesi²⁰, bir çok yayınlanmış belgede olduğu gibi, burada da bir gayri-menkulle ilişkili olarak zikredilmiştir. Kelimenin burada *arhalum šanum* “ikinci *arhalum*” şeklinde bir sıfatla kaydedilmiş olması, en azından bu metindeki anlamını tespit etmede önemli bir hareket noktası olacaktır. Geçtiği diğer metinlerden *arhalum*’un doğrudan kralla veya yüksek dereceli görevlilerle ilişkili olarak kaydedildiği dikkat çekmektedir.²¹ Metnimizde *šu-ma ú-lu ar-ha-lúm ša-num a-na É^{be-tim} e-ra-áb* (st. 19-23) ifadesi, sözü edilen evde şu an ikamet eden veya mülkiyeti elinde bulunduran kimsenin de *arhalum* tanımlamasına girdiğini, hatta *arhalum ištēnum* pozisyonunda bulunduğunu göstermektedir. Burada bu konumdaki kişinin Hamala olduğu görülmektedir. Metinde Hamala’nın bu evi, eşinin miras hakkı olarak değil de, “Kaniş kralının lütfu ile” elde ettiğinin kaydedilmesi, *arhalum*’un, bir gayri-menkul üzerinde kendisine kral tarafından, belirli bir yükümlülük karşılığında,

¹⁹ Hecker - Kryszat - Matouš 1998: 83.

²⁰ Anlamı tam olarak bilinmeyen ve daha çok ev alım satımı ile ilgili belgelerde geçen *arhalum* kelimesi hakkında bkz. Donbaz 1989: 77; Dercksen 2004: 140vd.

²¹ Kt. 89/k 365: ³⁾... *ar-ha-lam* ⁴⁾*ša Pe-ru-wa* ⁵⁾*na-ši-ir Kâ-ni-iš* “Kaniş’in gözcüsü Peruwa’nın *arhalum*’u”; Kt. 89/k 383: ²⁸⁾*ar-ha-lam ú-nu-ša-am* ²⁹⁾*ša ru-ba-im šu-mi-a-wa* ³⁰⁾*šu-bu-ta-ah-šu* ³¹⁾*2 šu-nu e-ta-li-ú* ³²⁾*Hu-ma-da-šu I-na-ar A-ta-ta* ³³⁾*a-na ar-ha-lim ú-nu-ši-im* ³⁴⁾*ša ru-ba-im la ta-hu-ú* ³⁵⁾*e-lu* “Kralın *arhalum*-unuşam’u(na) onların ikisi Şumiawa ve Şupputahşu yükseldiler (üstlendiler). Humadaşu, Inar ve Atata kralın *arhalum* ve *unuşum*’una yaklaşmayacaklar. Onlar temizler (sorumlu değil).

özel kullanım hakkı verilen kimseleri ve bu uygulamayı tanımlayan kelime olduğunu düşündürmektedir.

St. z.20; t.24) *šukuttum*: “Mücevher, değerli takı” anlamına gelen bu kelime bildiğimiz kadarıyla Kültepe metinlerinde ilk kez geçmektedir.

St. z.21; t.25) *muštēbilum* (*wabālum*, Š_t₂): Daha önceden yalnızca bir metinde (KTP 3:7) geçmiş olan bu kelime, CAD M II, s. 288’de anlamı belli olmayan bir kelime olarak kaydedilmiştir. İlgili belgede *rādiam mu-uš-tē-bi-lam* şeklinde kaydedilen bu kelimenin, bir habercinin sıfatı olduğu anlaşılmaktadır. Bizim metnimizde de *i-na 3 šu-ha-re mu-uš-tē-bi₄-li* şeklinde, bir hizmetçi grubu ile ilişkili olarak geçen bu kelimenin, “taşıyabilen, taşıma gücüne sahip” anlamına geldiğini zannediyoruz. Zaten z. 20. satırda 1 *šu-ha-ra-am dan-[nam]* “1 güçlü hizmetçi” ifadesi ile, Ziki’nin hizmetçiler içerisinde en sağlıklı ve güçlü olanı alacağı belirtilmiştir.

St. t.23) DINGIR^{II} *ša KÜ.GI* “Altından tanrı heykeli, figürü”: Bu kelime, yine miras paylaşımı konusunda düzenlenmiş bir başka belgede^{22 18)} 1/3 GİN *i-lu / ša a-bi₄-ni* “1/3 sheqel (ağırlığındaki) babamızın tanrı (figürünü)” şeklinde geçmektedir.

St. t.26) Bu satırda geçen *šu-ha-ra* kelimesine, paraleli olan zarf 20. Satırda *šu-ha-ra-am* şeklinde geçtiği için *-am* işareti eklemeyi uygun buluyoruz.

St. z.26; t.32) *e-lu-tum* (*elēlu*): İlgili cümleye sıfat-fiil (*ellutum*) gerekmediği için, hem tablette hem de zarfta kaydedilmiş olan *-tum* işaretini hatalı yazım olarak kabul ediyoruz. Nominal bir cümlenin sıfat-fiil ile bitmesi gramatik bakımdan doğru olmayacağından, burada *elēlu* fiilden türetilmiş stativ 3.çğ. şahıs form (*ellu*) yazılması beklenirdi.

St. t.33) MAŠ/BAR.ŠU: Bir ideogram olduğunu düşündüğümüz bu kelimeyi, işaretlerin açık olmasına rağmen, metnin akışına uygun bir anlam veremediğimizden tercüme edemiyoruz.

St. t.35) *É^{be-tām} ša-ah-ra-am É / ša ki-dí* : Bu satırdan Şalim-Aşşur’a âit iki evin varlığını öğreniyoruz. Metnimizin zarf ve

²² Kt. m/k 69 Kazı env. nolu metin için bkz. Hecker 2004: 281 vd.

tabletini 9. satırlarında kaydedilen ve paylaşımında Hamala’ya verilen büyük eve karşılık, erkek kardeşlerin alacağı bu ev, küçük ama, dış bir bölgede bulunmaktadır. Burada kaydedilen *kīdum* “dış bölge, arazi” kelimesinden söz konusu küçük evin, oturulan bölgenin dışında bir yerde olabileceği ihtimalinin yanında, Hamala’ya verilen evin dışında, kenarda bir yerde olması da muhtemeldir. Erkek kardeşlerin miras hakları bakımından geri plana itilmiş olmalarına rağmen, kız kardeşleri Ziki’nin 3 yıl boyunca kumaş ihtiyacını (st.37 1 *šubatum-kumaşı*, 1 *šitrum-kumaşı*) karşılamak, 3 yıl dolduktan sonra, senelik 1/3 mina gümüş ödemek zorunda olmaları ilginçtir.

St. t.49) Bu satırda okuduğumuz *ša* işareti, kopyeden de görüleceği üzere, *tī*, *kur* işaretlerine yakındır ancak, metnin anlam bütünlüğüne uymak ve burada konu edilen belgelerin Şalim-Aššur’a âit olduğunu ifade etmek için *ša* işaretine ihtiyaç olduğundan, şüpheli olarak *ša* okuyoruz.

St. t.52) Tablet yüzeyi bozuk olduğundan, satırın başındaki ilk dört işareti kesin olarak okuyamıyoruz ancak, burada bir yazım hatası da söz konusu olabilir. Metnin akışına uygun olarak, tabletin hiç bir yerinde kaydedilmemiş olan Şalim-Aššur’un baba adının burada olabileceği düşünülebilir. Bu durumda, çok şüpheli olarak bu satırı DUMU[?] Puzur[?]-A-šūr şeklinde okumayı deniyoruz.

St. t.54-55) *li-mu-um ša qá-tí A-hi-a-a DUMU A-du-[n]a-a*: Mevcut KEL²³’lerde kayıtlı olmayan bu *līmum*’un adına, yine I-b tabakasında 1998 yılında ele geçmiş Kt. 98/k 115²⁴:19-21’de rastlamaktayız.

²³ Kültepe Eponym Listeleri

²⁴ Bu belge ve ilgili satırlar Donbaz 2001: 113’te, Kt. 98/k 115:19-21 şeklinde verilirken, Veenhof 2003: 64’de, Kt. 98/k 105: 19vd. olarak kaydedilmiştir.

KAYNAKÇA

- Albayrak 2000: İ.Albayrak, "Kültepe'den Yeni Bir Vasiyetnâme", *ArAn* 4, 2000:1-16.
- Balkan 1955: K.Balkan, *Kaniş Kārum'unun Kronoloji Problemleri Hakkında Müşahedeler*, TTKY, Ankara 1955.
- Bilgiç 1954: E.Bilgiç, *Die Einheimischen Appellativa der kappadokischen Texte und ihre Bedeutung für die anatolischen Sprachen*, TTKY, Ankara 1954.
- Çeçen – Hecker 1995: S.Çeçen-K.Hecker, "ina mātika eblum", Zu einem neuen Text zum Wegerecht in der Kültepe-Zeit, *AOAT* Band. 240, 31-41, Münster 1995.
- Del Monte- Tischler 1978: G.F. Del Monte - J. Tischler, *Die Orts -und Gewässernamen der hethitischen Texte* RGTC VI, Wiesbaden 1978.
- Dercksen 2004: J.G.Dercksen, "Some Elements Of Old Anatolian Society in Kaniş", 137-177, *Assyrian And Beyond Studies Presented to Mogens Trolle Larsen*, 2004.
- Donbaz 1989: V.Donbaz, "Some Remarkable Contracts of 1-B Period Kültepe Tablets", *Tahsin Özgüç'e Armağan Kitabı*, Ankara 1989.
- Donbaz 1993: V.Donbaz, "Some Remarkable Contracts of 1-B Period Kültepe Tablets II", *Nimet Özgüç'e Armağan Kitabı*, Ankara 1993.
- Eisser-Lewy 1935: G.Eisser-J.Lewy, *Die Altassyrischen Rechtsurkunden vom Kültepe*, 1935 Leipzig.
- Garelli 1966: P.Garelli, *Revue d'assyriologie et d'archéologie Orientale* LX, RA 60, 1966
- Gelb 1935: I.J.Gelb, *Inscriptions from Alishar and Vicinity*, *Oriental Institute publications*, OIP 27 Chicago 1935.
- Hecker 1968: K.Hecker, *Grammatik der Kültepe-Texte*, Roma 1968.
- Hecker 1991: K.Hecker, "Zur Herkunft der hethitischen Keilschrift", I. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, Çorum 1990.

- Hecker 2001: K.Hecker, "Altassyrisch DA-TA-an 'Sie gibt'", PIHAS 89 (Veenhof Anniversary Volume), Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten 2001.
- Hecker 2004: K. Hecker, "Beim Tode Unseres Vaters..... Der Leidiĝe Streit ums Erbe" 281vd. Assyrian And Beyond Studies Presented to Mogens Trolle Larsen, 2004.
- Hecker – Kryszat – Matouš 1998: K.Hecker - G.Kryszat - L.Matouš, *Kappadokische Keilschrift tafeln aus den Sammlungen der Karlsuni-versität Prag*, Praha 1998.
- Hrozný 1952: B.Hrozný, *Incriptions Cunéi-formes du Kultépé I*, ICK I, Praha 1952.
- KBo: *Keilschrifttexte aus Boghazköi*, Leipzig, Berlin.
- Nashef 1991: Kh.Nashef, *Die Orts- und Gewässernamen der altassyrischen Zeit*, RGTC IV Wiesbaden 1991.
- Özgüç 1959: T.Özgüç, *Kültepe - Kaniş I*, TTKY, Ankara 1959.
- Özgüç T. – Özgüç N. 1953: T.Özgüç- N.Özgüç, *Kültepe Kazısı Raporu*, 1949 XI-XII, Ankara 1953.
- Stephens 1927: F.J.Stefens, *The Cappadocian Tablets in the University of Pennsylvania Museum*, KTP, (JSOR 11) 1927.
- Veenhof 2003: K.R.Veenhof, *The Old Assyrian List of Year Eponyms From Kārum Kanish And Its Chronological Implications*, TTK Ankara 2003.

DİĞER KISALTMALAR

bkz.	bakınız
krş.	karşılaştırmınız
st.	satır
z.	zarf
t.	tablet
tk.	tekil
çĝ.	çoĝul

Resim 1 (önyüz)

Resim 2 (alt kenar)

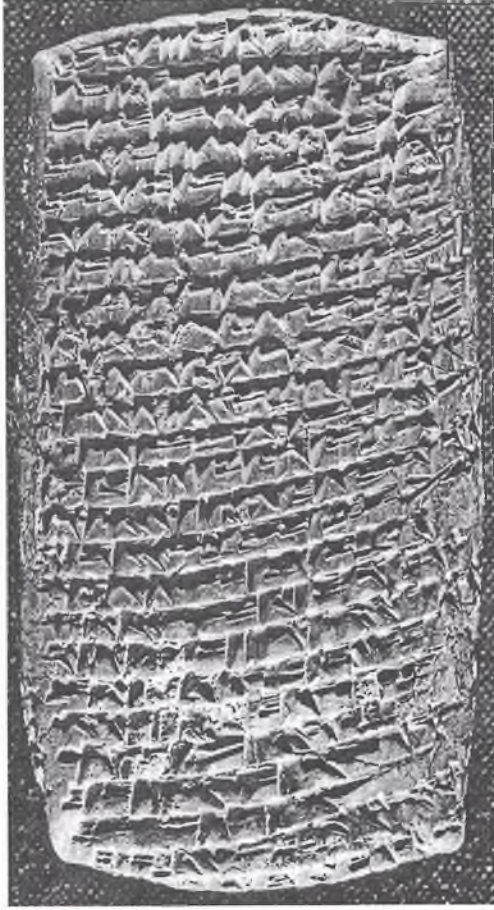
Resim 3 (arkayüz)

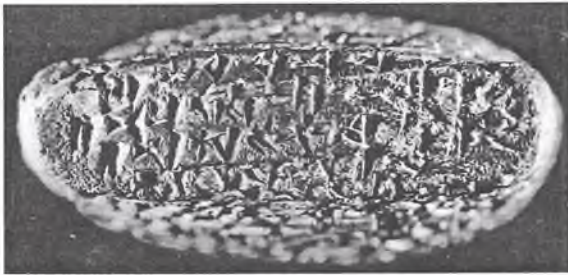
Resim 1 (önyüz)

Resim 2 (alt kenar)

Resim 3 (arkayüz)

Resim 4 (üst kenar)

Resim 5 (sol kenar)

Resim 6 (sağ kenar)